

از یاسر ابوشباب و گروهش چه می‌دانیم؟

دلالت قدرت خودخوانده در شرق رفح

فاطمه موسوی کرای

در جنوب غزه، گروهی تازه‌تأسیس و ناشناخته به نام «نیروهای مردمی» با رهبری یاسر ابوشباب، توجه رسانه‌ها، تحلیل‌گران و نهادهای حقوق بشری را به خود جلب کرده است. گروهی که از سوی برخی یک نیروی امنیتی خودجوش معرفی می‌شود و از سوی برخی دیگر به عنوان بازوی اجرایی سیاست‌های رژیم اسرائیل در سرکوب ساختارهای اجتماعی موجود در غزه.

پیشینه و ظهور ابوشباب

یاسر ابوشباب، عضو قبیله قدرتمند ترابین که در مناطق مرزی میان رفح، صحرای سینا و صحرای نقب حضور دارند، پیش از جنگ غزه در اکتبر ۲۰۲۳ یک قاچاقچی شناخته‌شده مواد مخدر و سیگار بود و به دلیل فعالیت‌های مجرمانه در زندان بود، اما پس از بهاربان زندان‌ها در اوایل جنگ، از حبس گریخت و به سرعت به یکی از بازیگران کلیدی در ساختار شبه‌نظامی جدید بدل شد. گفته می‌شود که وی پیش از آن نیز با داعش سینا روابط قاچاق داشته و بدون پیروی از ایدئولوژی سلفی، با گروه‌های افراطی همکاری لجستیکی داشته است.

ساختار گروه و مأموریت اعلامی

«نیروهای مردمی» که ابتدا با عنوان «واحد ضدتور» معرفی شدند، اکنون دارای ۱۰۰ تا ۳۰۰ عضو فعال‌اند. این گروه متشکل از اعضای پیشین نیروهای امنیتی تشکیلات خودگردان فلسطین و چهره‌های شناخته‌شده‌ای مانند غسان الدهبینی است. مأموریت ادعایی این گروه «تأمین امنیت کاروان‌های کمک‌رسانی»، «مقابله با چپاول کمک‌ها» و «حفظ جان غیرنظامیان» عنوان شده است.

در عمل، این گروه در مناطق نظامی‌سازی‌شده تحت کنترل ارتش اسرائیل در رفح و شرق خان‌یونس مستقر شده و در عملیات‌های شبه‌نظامی علیه نیروهای حماس شرکت کرده‌اند. ارتش اسرائیل همچنین این باندها را به مأموریت‌های شناسایی و دیده‌بانی در مناطق خطرناک می‌فرستد. ماه گذشته، حماس ویدئویی از یک کمین منتشر کرد که در آن، نیروهای مسلحی را در رفح هدف گرفتند که در ابتدا گمان می‌رفت نظامیان اسرائیلی باشند، اما بعداً مشخص شد که آن‌ها از نیروهای ابوشباب بوده‌اند.

غسان الدهبینی: بازوی اجرایی و مغز عملیاتی

غسان الدهبینی، دستیار و فرمانده میدانی گروه، پیش‌تر افسر تشکیلات خودگردان فلسطین و از اعضای گروه «ارتش اسلام» بود که در سال ۲۰۰۷ خبرنگار BBC، آلن جانستون را ربودند. او به گفته منابع امنیتی، با داعش بیعت کرده و در انتقال محموله‌های قاچاق بین سینا و غزه نقش محوری داشته است. حضور وی در نزدیکی مرز اسرائیل با خودروهای با پلاک امارات و سلاح‌های مدرن نشان از هماهنگی وسیع‌تری دارد. بعضی تحلیل‌گران معتقدند گرداننده اصلی گروه، نه ابوشباب بی‌کاربزمایی سواد و آموزش‌ندیده، بلکه خود وی است.

همکاری با اسرائیل

از حمایت لجستیکی تا دخالت نظامی

افشاگری آویگدور لیبرمن، وزیر پیشین دفاع اسرائیل، درباره تجهیز «نیروهای مردمی» توسط دولت این رژیم برای تضعیف حماس، واکنش‌های گسترده‌ای

در محافل سیاسی اسرائیل به دنبال داشت. براساس گزارش روزنامه هآرتص، این گروه از تسلیحات ضبط‌شده از حماس استفاده می‌کند و در کنار ارتش اسرائیل در عملیات‌های میدانی فعال است. در موارد مستند، نیروی هوایی اسرائیل با پهپاد برای حمایت از این گروه وارد عمل شده و مبارزات حماس را هدف قرار داده است. در یکی از این عملیات‌ها، چهار نیروی حماس در حومه رفح شهید شدند.

با توجه به پیشینه جنایی و فقدان ویژگی‌های رهبری در یاسر ابوشباب، مقامات محلی به این نتیجه رسیده‌اند که او صرفاً چهره‌ای پوششی برای یک پروژه مهندسی اجتماعی اسرائیلی است. هدف این پروژه، تداوم سیاست محاصره و گرسنگی در غزه است، حتی در شرایطی که فشارهای جهانی اسرائیل را وادار به تسهیل ورود کمک‌ها کرده بود.

یک خبرنگار فلسطینی مودی را مستند کرده که در آن، یکی از اعضای باند وارد خاک سرزمین‌های اشغالی شده است. موضوعی که می‌تواند توضیح دهد چرا این باندها در دوره آتش‌بس زائویه گذشته به‌طور کامل ناپدید شده بودند.

اتهام به غارت و ایجاد هرج‌ومرج

اسرائیل به مدت دو ماه و نیم، تا زمانی که بنیاد GHF کار خود را آغاز کند، ورود هرگونه غذا و کمک بشردوستانه‌ای به غزه را ممنوع کرد. محاصره‌ای که جمعیت غزه را تا مرز قحطی پیش برد. این بنیاد توزیع بسته‌های غذایی را از ۲۶ می در سه مرکز، واقع در مناطق تحت کنترل ارتش اسرائیل و با محافظت پیمانکاران خصوصی، آغاز کرد.

در حالی که ابوشباب و گروهش ادعا دارند که حافظ امنیت و توزیع کمک‌ها هستند، اسناد منتشرشده از سوی سازمان ملل و گزارش‌هایی از منابع خبری مانند نیویورک تایمز، حاکی از آن است که همین گروه‌ها عامل اصلی چپاول سیستماتیک کمک‌های بشردوستانه‌اند. برخی رانندگان کامیون‌های کمک‌رسانی گزارش داده‌اند که افراد این گروه آن‌ها را دستگیر کرده، چشم‌بند زده و کامیون‌ها را تخلیه کرده‌اند. ارتش اسرائیل نیز در این موارد مداخله‌ای نکرده است.

برخی نهادهای امدادی مانند OCHA اعلام کرده‌اند که اسرائیل این گروه‌ها را با هدف ایجاد هرج‌ومرج، تضعیف انسجام اجتماعی و حذف نهادهای بین‌المللی از توزیع کمک‌ها سازماندهی کرده است. واشنگتن پست گزارشی منتشر کرده که در آن آمده بود: «سازمان ملل در یادداشتی داخلی، یاسر ابوشباب را به عنوان عامل اصلی در غارت کمک‌های بشردوستانه معرفی کرده است. غارتی که یا با حمایت فعال یا با چشم‌پوشی ارتش اسرائیل انجام می‌شود.» آنچه در آغاز سال به صورت غارت‌های پراکنده و کوچک‌مقیاس آغاز شده بود، اکنون به گفته جورجوس پتروپولوس، مقام ارشد سازمان ملل در شهر رفح، به یک «سرقت سازمان‌یافته، مسلحانه، هدفمند و در سطح باندهای جنایی» تبدیل شده است. او می‌گوید: «این دیگر صرفاً دزدی نیست؛ این نسخه تمام‌عیار جنایت سازمان‌یافته است.» امدادگران بین‌المللی، اسرائیل را متهم کرده‌اند که عمداً نسبت به مشکل غارت کمک‌هایی توجه است و به غارتگران اجازه می‌دهد بدون ترس از مجازات فعالیت کنند.

ناراضیتی قبیله‌ای و خشم مردمی

علی‌رغم آنکه ابوشباب از قبیله ترابین می‌آید، اما بزرگان قبیله‌اش در بیانیه‌ای رسمی وی را طرد کرده و مهدورالدم دانسته‌اند. در غزه، طایفه‌ها، قبایل و خانواده‌های بزرگ از نفوذ اجتماعی و سیاسی قابل‌توجهی برخوردارند. بهرمان این طایفه‌ها در بسیاری از موارد به عنوان میانجی در منازعات انبای

نقش می‌کنند و برای محافظت از منافع طایفه‌ای، بسیاری از آن‌ها از قبل مسلح بوده‌اند.

اما برخی از این طایفه‌ها در سال‌های اخیر به باندهای جنایی تبدیل شده‌اند -از جمله درگیر قاچاق مواد مخدر، قاچاق سوخت، اسلحه یا اخاذی. زمانی که حماس در سال ۲۰۰۷ قدرت را در غزه به دست گرفت، با این باندها برخورد کرد- گاهی به صورت خشونت‌آمیز و گاهی با اعطای امتیازات و نفوذ سیاسی یا مالی به برخی از آن‌ها برای کسب وفاداری. اما پس از ۲۰ ماه جنگ مداوم با اسرائیل، قدرت حماس تضعیف شده و اکنون باندها و طایفه‌های مسلح بار دیگر فضای عمل گسترده‌ای یافته‌اند.

استفاده اسرائیل از گروه‌های نیابتی

کارشناسان، از جمله محمد شحاده، تحلیل‌گر سیاسی فلسطینی، استدلال می‌کنند که نقش اصلی این گروه‌ها نه در شکست دادن حماس بلکه در پیشبرد پروژه‌های بلندمدت اسرائیل همچون پاک‌سازی قومی، قحطی و مهندسی اجتماعی در غزه است. برای نمونه، «نیروهای مردمی» با بهره‌گیری از کمک‌های غارتی، مردم را به اردوگاه‌هایی در شرق رفح-نزدیک مرز مصر-فراخوانده‌اند تا نقشه اسرائیل برای کوچ اجباری و اسکان اجباری فلسطینی‌ها را عملی سازند.

این گروه‌ها همچنین برای انجام عملیات شناسایی، دستگیری فلسطینیان، نفوذ در ساختارهای اجتماعی و سرکوب جامعه مدنی مورد استفاده قرار می‌گیرند. یونس تیروی، خبرنگار فلسطینی، گزارشی از ربایش فلسطینیان توسط این گروه‌ها با وعده غذا و سپس تحویل آن‌ها به اسرائیل منتشر کرده است. این تاکتیک نیابتی اسرائیل تاگی ندارد؛ اسرائیل در سال ۱۹۸۲ همین روش را در لبنان هم علیه فلسطینی‌ها به کار برد. آن زمان ارتش اسرائیل از «ارتش جنوب لبنان» (SLA) و سایر شبه‌نظامیان محلی حمایت کرد تا قتل عام صبرا و شتیلا را اجرا کنند؛ جنایتی که در آن ۳۵۰۰ فلسطینی کشته شدند.

آینده مبهم یک پروژه خطرناک

گرچه مقاماتی چون نخست‌وزیر اسرائیل مدعی‌اند که این ابتکار «جان‌سربازان اسرائیلی را نجات می‌دهد»، بسیاری از تحلیل‌گران هشدار داده‌اند که استفاده از عناصر جنایی، اعضای پیشین داعش و قاچاقچیان سابق به عنوان بازوی اجرایی سیاست‌های اسرائیل، تنها به افزایش بی‌ثباتی، بی‌اعتمادی اجتماعی و خشونت‌های درونی در غزه دامن خواهد زد. نیروهای مردمی بخشی از استراتژی بحث‌برانگیز اسرائیل برای تضعیف حماس هستند؛ اسرائیل با تسلیح و حمایت از گروه‌های رقیب محلی تلاش دارد خلأ قدرت پس از عقب‌نشینی حماس در برخی مناطق را پر کند. این گروه تسلیحاتی که از انبارهای غنیمتی حماس تأمین شده، وظیفه تأمین امنیت کاروان‌های امدادی و حفظ نظم محلی در بخش‌هایی از جنوب غزه را برعهده دارد.

با این حال، سابقه این گروه در غارت کمک‌ها و ارتباط آن با شبکه‌های جنایی، باعث نگرانی شدید سازمان‌های امدادرسان، غیرنظامیان غزه و حتی برخی مقام‌های اسرائیلی شده است؛ برخی هشدار داده‌اند که این رویکرد ممکن است در آینده به ضد خود تبدیل شود یا بی‌ثباتی بیشتری ایجاد کند. در شرایطی که آینده سیاسی غزه در هاله‌ای از ابهام فرو رفته، ظهور گروه‌هایی مانند نیروهای مردمی، بیش از آنکه امنیت را تضمین کند، نشانه‌ای از فروپاشی ساختارهای مدنی و گسترش جنگ نیابتی در قلب بحران انسانی است.